

» anima mea in atria Domini¹: » imples desiderium tuum ex eis; non quia jam illi possunt tale desiderium implere, sed tales imitando venis ad eum qui implevit desiderium ipsorum.

XIII. « Non confundetur, cum loquetur inimicis suis » in porta². » Fratres, in porta loquamur, id est, omnes noverint quid loquamur. Qui enim non vult loqui in porta, latere vult quod loquitur: et forte ideo vult latere, quia malum est. Si fudit, in porta loquatur: sicut dicitur de Sapientia, « In portis autem civitatum audenter dicit³. » Quanto tempore justitiam innocentes tenuerint, non erubescunt: hoc est in porta prædicare. Et quis est qui prædicat in porta? Qui prædicat in Christo: quia Christus est porta, qua intramus ad illam civitatem. Mentior: si non ipse dixit, « Ego sum janua⁴. » Si janua est, et porta est. Janua enim dicitur domus: janua civitatis porta est, porta domus janua est. Sed forte non bene dicitur porta, si non bene dicitur civitas, quæ dicta est domus. Utrumque enim paulo ante dictum est: « Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt ædificantes eam: » et ne istam domum audiendo parvum aliquid putares; « Nisi » Dominus, inquit, custodierit civitatem, in vanum laboravit qui custodit eam. » Illa est ergo domus quæ est civitas. Ipsa ergo habet januam tanquam domus, et habet portam tanquam civitas. Qui est ergo janua domus, ipse est porta civitatis. Ergo si Christus porta civitatis, ille non erubescit qui in Christo stat, et sic prædicat. Qui autem contra Christum prædicat, clauditur contra illum porta. Qui sunt illi qui contra Christum prædicant? Qui negant quia missæ sunt sagittæ de manu potentis, et pervenerunt usque in fines terræ; et ipsa est hæreditas Domini, de qua

¹ Psal. LXXXIII, 3. — ² Id. CXXVI, 5. — ³ Prov. VIII, 3. — ⁴ Joan. X, 9.

» dictum est: Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem » tuam, et possessionem tuam terminos terræ¹. » Prædicatum est, auditum est, antequam fieret, et jam factum nolunt agnoscere. Qui disputant ergo contra Christum, extra portam sunt: quia suos honores quærunt, non Christi. Qui autem prædicat in porta, Christi honorem quærunt, non suum: et ideo qui prædicat in porta, dicit: Nolite in me præsumere, non enim per me, sed per portam intrabitis. Illi autem qui volunt homines in se ipsos præsumere, nolunt eos intrare per portam: non mirum si clauditur contra illos porta, et otiosi pulsant ut aperiatur. Adestote ergo animo, fratres, etiam propter crastinum sermonem, ex nostra pollicitatione, adjuvante Domino, vobis reddendum ex Evangelio de columba². In cujus nomine promisimus, in illius misericordia reddemus. Sed ut possimus esse idonei redditores, ne audaces fuerimus promissores, orate pro nobis.

ENARRATIO

IN PSALMUM CXXVII.

Sermo ad plebem³.

I. Sicut dicit Apostolus, fratres charissimi, « Spiritualibus » spiritualia comparamus; animalis autem homo non percipit quæ sunt Spiritus Dei⁴: » cavendum est ne homines animales non percipientes quæ sunt Spiritus Dei;

¹ Psal. II, 8. — ² Vide Tract. IV, in Joan. n. 16, et Tract. V, 6. — ³ Sermo iste ad populum die S. Felicis martyris habitus est. — ⁴ I Cor. XII, 13.

scandalizentur potius in hoc Psalmo, quam ædificentur. Nam breviter, (quanquam eum, cum cantaretur, audivimus,) quia brevis est, curro eum, non tractans, sed legens. Et videte quia si talia quisque concupierit pro magno a Deo, qualia continet iste Psalmus; et forte non quia desertus est ab illo, sed quia magis diligitur, non acceperit; videritque illa quæ hic sic audivit esse præmia timentium Deum, abundare illis qui non timent Deum, nutent gressus illius, et effundantur lapsu vestigia ejus, et dicat in corde suo, sine causa se Deum timuisse, quando illa dona non meruit, quæ promisit timentibus se; insuper et illi acceperunt, qui eum non solum non timuerunt, sed etiam blasphemaverunt. Videte enim quid dicat: « Beati omnes » qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus. Labo- » res fructuum tuorum manducabis, beatus es, et bene » tibi erit¹. » Adhuc possumus hic, et quamvis animales, beatitudinem futuri sæculi cogitare; sed videte quid sequitur. « Uxor tua sicut vinea fertilis, in lateribus domus » tuæ. Filii tui sicut novellatio olivarum, in circuitu mensæ » tuæ². Ecce sic benedicetur homo, qui timet Dominum. » Quomodo? Ut sit uxor ejus tanquam vinea fertilis in lateribus domus ejus, et filii ejus circumdent mensam ejus, tanquam olivarum novellatio. Ergo perdiderunt mercedem suam, qui propter Deum etiam uxores ducere noluerunt? Sed ait qui noluit ducere uxorem: Aliter me benedicet Deus. Imovero, aut sic te benedicet, aut non te benedicet. Aperte dicta sententia est: « Ecce sic benedicetur homo, qui ti- » met Dominum. »

II. Quid ergo sibi hoc vult, fratres? Ne desiderando temporalem et terrenam felicitatem, perdamus cœlestem, Propheta tanquam involucrum nobis constituit. Involucrum hoc nescio quid habet intus. Meminit autem Chari-

¹ Psal. cxxvii, 1, 2. — ² Ibid. 3, 4.

tas Vestra, cum superiorem Psalmum vobis tractarem, qui est ante istum, incurrisse nos in quemdam versum obscurum, ubi dictum est, « Sicut sagittæ in manu potentis, sic filii excussorum¹: » et cum quæreremus quid sint filii excussorum, visum esse nobis, suggerente quantum credimus Domino, filios excussorum Apostolos dictos esse filios Prophetarum: quia Prophetæ in ænigmatibus locuti sunt et figuris rerum tanquam mysteriorum involucris cooperuerunt intellectum: qui intellectus prodire non potuit ad homines, nisi involucra illa excuterentur: unde dicti sunt illi filii excussorum, qui de Prophetis excussis profecerunt. Ergo et nos excutiamus istum, ne per involucra fallamur, et tangentes quod intus est et non videntes, dicamus forte lignum pro auro, aut testam pro argento. Excutiamus, si videtur Charitati Vestræ: aderit Dominus, ut procedat quod intus est: maxime, fratres mei, quia Martyrum natalitia celebramus. Quanta mala passi sunt Martyres, quanta exitia, quanta tormenta, squalores carcerum, stricturam catenarum, sævitiam ferarum, ardorem flammaram, aculeos contumeliarum. Ista omnia passi essent, nisi nescio quid viderent quo se tenderent, quod ad hujus sæculi felicitatem non pertinet? Turpe est autem ut natalitia Martyrum celebremus, horum videlicet servorum Dei contemnentium mundum istum propter sempiternam felicitatem, et accipiamus quod hic scriptum est pro præsentī felicitate, ut cuicumque forte homini Dei fideli, civi illius Jerusalem, contingat etiam ducta uxore filios non habere, dicamus: Non timet homo iste Dominum; nam si timeret Dominum, uxor ejus tanquam vinea fertilis esset in domo ejus, non sterilis, ut nullum generaret: et si timeret Dominum homo iste, filii ipsius circumdarent mensam ipsius, tanquam arbores olivarum. Si enim talia dixerimus, anima-

¹ Psal. cxxvi, 4.

les sumus, non percipientes quæ sunt Spiritus Dei. Incipiamus et nos excutere, ut simus et nos filii excussorum. Si enim erimus filii excussorum, erimus in manu potentis tanquam sagittæ, et jaculabitur nos de præcepto suo in corda hominum nondum amantium, ut percussa sagittis verborum Dei ament. Nam si talia cœperimus illis prædicare, filii, aut fratres mei, timete Dominum, ut habeatis filios et nepotes, ut gaudeat domus vestra: non sagittamus ut ametur illa æterna Jerusalem; remanebunt in amore terrenorum, et videntes ista abundare impiis, etsi nobis non audent, in corde suo dicunt: Quare ille qui non timet Deum, plenam domum habet filiis? Et forte alius dicit illi: Adhuc nescis quid illi possit contingere; quid si efferet illos, quia non timet Deum, et ad hoc illi plures nati sunt, ut majorem dolorem de illorum morte patiatur? Sed si talia dixeris, respondebit tibi ille: Ego novi hominem impium, paganum, sacrilegum, adoratorem idolorum, (et forte novit et verum dicit, nec unum¹ novit, nec duos vel tres,) quem deduxerunt ad fossam, senem, decrepitem, mortuum in lecto suo, turbæ filiorum et nepotum. Ecce non timuit Dominum, et proles fœcundissima domus ejus clausit oculos ejus. Quid ad hoc dicturi sumus? Nihil illi potest evenire mali, ut efferat filios suos vivus, quando jam mortuus a filiis ad sepulcrum gloriosum deductus est.

III. Executiamus ergo, executiamus, si volumus esse filii excussorum: exeat huc aliquid. Est enim quidam homo, qui sic benedicatur; et nemo timet Dominum, nisi qui est in membris ipsius hominis: et multi homines sunt, et unus homo est; multi enim Christiani, et unus Christus. Ipsi Christiani cum capite suo, quod ascendit in cœlum, unus est Christus: non ille unus et nos multi, sed et nos multi in illo uno unum. Unus ergo homo Christus,

¹ Supple. tantum.

caput et corpus. Quod est corpus ejus? Ecclesia ejus, dicente Apostolo, « Quoniam membra sumus corporis ejus¹. » Et, « Vos autem estis corpus Christi et membra². » Intelligamus ergo vocem hujus hominis, in cujus corpore unus sumus homo, et ibi videbimus ista vera bona Jerusalem. Sic enim dixit in fine, « Et videas bona quæ sunt » Jerusalem. » Si autem ista bona terreno oculo attende- ris, abundantiam filiorum et nepotum, et fertilitatem fœcunditatemque conjugis, non sunt bona illius Jerusalem: quia bona ista in terra morientium sunt, illa terra viventium est. Noli valde pro magno habere, si habes filios morituros, etsi non ante te, certe post te. Vis habere filios nunquam morituros, et tecum semper victuros? Esto in illius corpore, de quo dictum est, « Vos autem estis cor- » pus Christi et membra. »

IV. Nam ut hoc ostenderet et ipse Psalmus, quia sic est obscurus ut admoneat pulsari, sic opertus ut velit excuti, a pluribus cœpit: « Beati omnes qui timent Domi- » num, qui ambulant in viis ejus³. » Multis loquitur: sed quia ipsi multi unum sunt in Christo, sequitur et singulariter jam dicit, « Labores fructuum tuorum mandu- » cabis. » Superius dixerat, « Beati omnes qui timent » Dominum, qui ambulant in viis ejus⁴: » modo quare, « Labores fructuum tuorum manducabis; » et non, manducabitis? Et quare, « Labores fructuum tuorum; » et non, Labores fructuum vestrorum? Tam in proximo oblitus est, quia pluribus loquebatur? Sed si jam excussisti, quid tibi responditur? Cum plures Christianos appello, in uno Christo unum intelligo. Plures ergo estis, et unus estis: plures sumus, et unus sumus. Quomodo plures sumus, et unus sumus? Quia illi inhæremus cujus membra sumus, et quorum caput in cœlo est, ut membra sequantur.

¹ Ephes. v, 30. — ² 1 Cor. xii, 27. — ³ Psal. cxxvii, 1. — ⁴ Ibid. 2.

V. Ipse ergo describat jam ; quia manifestum est quem describit. Sic patebunt omnia quæ sequuntur : tantum vos timete Dominum , et ambulate in viis ejus : et nolite zelare eos qui non ambulant in viis ejus , quando illos videritis esse felices infelicer. Sæculi enim homines infelicer felices sunt : Martyres autem feliciter infelices erant. Erant enim ad tempus infelices , sed in æternum felices : et in eo ipso quod erant ad tempus infelices , putabantur magis infelices quam erant. Quid enim dicit Apostolus ? « Quasi tristes , semper autem gaudentes ¹. » Quare , « Semper ? » Et hic et ibi : prorsus et hic et ibi. Hic enim unde gaudemus ? De spe. Ibi unde gaudebimus ? De re. Magnum gaudium habet spes gaudentis. « Etsi spe » gaudentes , » videte quid sequitur : « In tribulatione patientes ². » Martyres ergo in tribulatione patientes erant , quia spe gaudebant. Sed quia nondum erat illud quod promittitur , quid dicit Apostolus ? « Spes enim quæ videtur , non est spes : si autem quod non videmus speramus , per patientiam expectamus ³. » Ecce quare omnia Martyres pertulerunt , quia quod non videbant , per patientiam expectabant. Illi qui eos occidebant , quæ videbant amabant : illi qui occidebantur , ad ea quæ non videbant suspirabant , et ea quæ non videbant , apprehendere festinabant. Et quod tardius occidebantur , moras sibi fieri arbitrabantur.

VI. Ergo , fratres , Felix martyr et vere felix et nomine et corona , cujus hodie dies est (9) , contempsit mundum. An forte quia timebat Dominum , inde erat felix , inde erat beatus , quia uxor ejus tanquam vinea fertilis erat in terra , et filii ejus circumdederant mensam ejus ? Omnia ista perfecte habet , sed in corpore illius qui hic describitur. Et quia sic ille intellexit , contempsit præsentia , ut

¹ 2 Cor. vi, 10. — ² Rom. xii, 12. — ³ Id. viii, 24, 25.

acciperet futura. Noveritis autem , fratres , non eum passum mortem , quam alii Martyres passi sunt. Confessus est enim , dilatus est ad tormenta ; alio die inventum est corpus ejus exanime. Clauserant enim illi carcerem , sed corpori , non spiritui. Quem illic parabant torquere carifices , absentem invenerunt , perdiderunt sævitiam suam. Jacebat exanimis , sine sensu illis , ne torqueretur : cum sensu apud Deum , ut coronaretur. Unde et iste felix , fratres , non tantum nomine , sed et præmio vitæ æternæ , si ista dilexit ?

VII. Ergo sic audiamus istum Psalmum , tanquam de Christo dicatur : et omnes hærentes corpori Christi et effecti membra Christi , ambulemus vias Domini ; et timeamus Dominum timore casto , timore permanente in sæculum sæculi. Est enim alius timor quem charitas excludit , dicente Joanne , « Timor non est in charitate , » sed perfecta charitas foras mittit timorem ¹. » Non de omni timore dicit , quia mittitur foras a charitate : habes enim Psalmum dicentem : « Timor Domini castus permanens in sæculum sæculi ². » Alius ergo timor permanet , alius excluditur. Timor qui excluditur , castus non est : qui autem permanet , castus est. Quis est timor qui excluditur ? Dignamini advertere. Aliqui propterea tantum timent , ne aliquid mali in terra patiantur , ne illi ægritudo accidat , ne damnum , ne orbitas , ne alicujus amissio chari , ne exilium , ne damnatio , ne carcer , ne aliqua tribulatio ; propterea timent et tremunt : adhuc iste timor non est castus. Adhuc audi. Alius non in hac terra pati timet , sed gehennas timet , unde terruit et Dominus. Audistis cum Evangelium legeretur : « Ubi vermis eorum non morietur , et ignis eorum non extinguetur ³. » Audiunt hæc homines ; et quia vere futura sunt impiis , timent ; et

¹ 1 Joan. iv, 18. — ² Psal. cxviii, 10. — ³ Marc. ix, 43.

continent se a peccato. Habent timorem, et per timorem continent se a peccato. Timent quidem, sed non amant justitiam. Cum autem per timorem continent se a peccato, fit consuetudo justitiæ, et incipit quod durum erat amari, et dulcescit Deus: et jam incipit homo propterea juste vivere, non quia timet pœnas, sed quia amat æternitatem. Exclusus est ergo timor a charitate; sed successit timor castus.

VIII. Quis est iste timor castus? Secundum quem debemus, fratres mei, intelligere quod dictum est: « Beati » omnes qui timent Dominum, qui ambulant in viis » ejus. » Si potuero digne dicere de isto timore casto, adjuvante Domino Deo nostro, multi fortasse hoc timore casto inflammabuntur in amorem castum. Nec possum explicare fortassis, nisi proposita aliqua similitudine. Pone aliquam fœminam castam, timentem virum suum: aliam pone adulteram, et ipsa timet virum suum. Casta timet, ne discedat vir; adultera, ne veniat. Quid si ambo absentes sunt? Illa timet ne veniat, illa ne tardet. Absens est quodam modo cui desponsati sumus, absens est qui nobis arrham dedit Spiritum sanctum, absens est qui nos redemit sanguine suo; sponsus ille, quo nihil est pulchrius; qui quasi fœdus apparuit inter manus persequentium, de quo paulo ante dicebat Isaias: « Et vidimus eum, et non » habebat speciem neque decorem¹. » Ergo sponsus noster fœdus est? Absit. Quomodo enim illum virgines amarant, quæ in terra maritos non quæsierunt? Ergo persequentibus fœdus apparuit; et nisi eum fœdum putarent, non insilirent, non flagellis cæderent, non spinis coronarent, non sputis inhonestarent: sed quia fœdus illis apparerat, fecerunt illi ista; non enim habebant oculos unde Christus pulcher videretur. Qualibus oculis Christus pul-

¹ Isai. LIII, 2.

cher apparuit? Quales oculos quærebat ipse Christus, quando dicebat Philippo: « Tanto tempore vobiscum sum, » et non me vidistis¹? » Isti oculi mundandi sunt, ut possint videre illam lucem: et leviter tamen perstricti splendore, accenduntur amore, ut sanari velint, et fiant illuminati. Nam ut noveritis quia pulcher est Christus qui amatur, ait Propheta: « Speciosus forma præ filiis homi- » num². » Omnes homines superat illius pulchritudo. Quam rem amamus in Christo? Membra crucifixa, latus perforatum, an charitatem? Quando audimus quia passus est pro nobis, quid amamus? Charitas amatur. Amavit nos ut redamaremus eum; et ut redamare possemus, visitavit nos Spiritu suo. Pulcher est ille, et absens est. Interroget se sponsa, si casta est. In membris sumus omnes, fratres mei, in membris ipsius sumus, ideo unus homo sumus. Videat unusquisque qualem timorem habeat, an eum quem excludit charitas, an castum permanentem in sæculum sæculi. Modo probavit; dico, et probabit. Absens est sponsus noster, interroga conscientiam tuam: Vis ut veniat, an adhuc vis ut tardet? Videte, fratres: ego pulsavi ad ostia pectorum vestrorum, vocem inhabitantium ille audivit. Quid singulorum quorumque modo conscientia dixerint, ad aures meas, quia homo sum, pervenire non potuit: ille qui absens est præsentia corporis, sed præsens est vigore majestatis, audivit vos. Quam multi, si dicatur illis: Ecce jam Christus, cras dies judicii, non dicunt: Utinam veniat. Qui enim dicunt, multum amant: et si dicatur illis: Tardabit, timent ne tardet, quia timor castus est. Quomodo autem nunc timetur ne tardet, sic cum venerit, timebitur ne discedat. Erit autem castus iste timor, quia tranquillus et securus. Non enim deseremur

¹ Joan. XIV, 9. — ² Psal. XLIV, 3.

ab eo, cum invenerit nos, quando quæsit nos antequam quæreremus eum. Castus ergo timor, fratres mei, hoc habet, venit de amore. Ille autem timor nondum castus, præsentiam et pœnas timet. Timore facit quidquid boni facit; non timore amittendi bonum illud, sed timore patiendi illud malum. Non timet ne perdat amplexus pulcherrimi sponsi, sed timet ne mittatur in gehennam. Bonus est iste timor, utilis est, non quidem permanebit in sæculum sæculi: sed nondum est ille castus permanens in sæculum sæculi.

IX. In quo est castus? Jam iterum interrogo aliquid quod vosmetipsos interrogetis. Si Deus veniens voce propria loqueretur nobis, (Quanquam non taceat loqui per litteras suas,) et diceret homini: Peccare vis, pecca; fac quidquid te delectat; quidquid amaveris in terra, tuum fiat; cui fueris iratus, intreat; quem rapere volueris, rapiatur; quem cædere, cædatur; quem damnare, damnetur; quem possidere, possideas: nemo tibi resistat, nemo tibi dicat: Quid facis? nemo, Noli facere: nemo, Quare fecisti? Abundent tibi omnia ista terrena quæ concupisti, et vive in illis, non usque ad tempus, sed semper: faciem tantum meam nunquam videbis. Fratres mei, unde ingemistis, nisi quia jam natus est timor castus permanens in sæculum sæculi? Quare percussum est cor vestrum? Si diceret Deus: Faciem meam nunquam videbis: ecce omni ista terrena felicitate, omnibus rebus abundantibus, circumfluent te bona temporalia, non illa amittis, non illa deseris: quid vis amplius? Fleret quidem et gerneret timor castus, et diceret: Imo tollantur omnia; et faciem tuam videam. Timor castus exclamaret de Psalmo, et diceret: « Deus virtutum converte nos, et ostende faciem tuam, et salvi erimus¹. » Timor castus exclamaret

¹ Psal. LXXIX, 8.

de Psalmo, et diceret: « Unam petii a Domino¹. » Vide quomodo ardeat timor iste castus, amor verus, amor sincerus. « Unam petii a Domino, hanc requiram. » Quid? « Ut inhabitem in domo Domini omnes dies vitæ meæ. » Quid si propter terrenam felicitatem? Audi quid sequitur: « Ut contempler delectationem Domini, et protegar » templum ejus²; » id est, esse templum ejus, et protegi ab eo: « Hanc unam petii a Domino. » Hanc unam si petieritis, ad hanc unam si cor vestrum exercueritis, et hoc solum amittere timueritis, nec invidebitis felicitatibus terrenis, et illam felicitatem veram sperabitis, et eritis in ejus corpore cui cantatur: « Beati omnes qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus. »

X. « Labores fructuum tuorum manducabis. » O vos, o tu, vos multi qui unus estis, « Labores fructuum tuorum manducabis. » Quasi perverse videtur dicere non intelligentibus: debuit enim dicere: Fructum laborum tuorum manducabis. Multi enim manducant fructum laborum suorum. Laborant in vinea, ipsum laborem non manducant; sed quod de labore ipsorum nascitur, manducant. Laborant circa arbores pomiferas, quis manducet labores? Sed quod illæ arbores attulerint, fructus laboris, ipse jucundat agricolam. Quid sibi vult, « Labores fructuum tuorum manducabis? » Modo labores habemus, fructus postea erit. Sed quia et ipsi labores non sunt sine gaudio, propter spem, de qua paulo ante diximus: « Spe gaudentes, in tribulatione patientes³: » modo nos ipsi labores nostri jucundant, et lætos nos faciunt de spe. Si ergo labor noster potuit manducari, et potuit jucundare; manducatus fructus ipsius laboris qualis erit: « Manducabant » labores suos, qui euntes ibant et flebant mittentes seminam suam⁴: » quanto jucundius manducabunt fructus

¹ Psal. xxvi, 4. — ² Ibid. — ³ Rom. xii, 12. — ⁴ Psal. cxxv, 6.

laborum, qui venientes venient cum exultatione portantes manipulos suos? Et ut noveritis, fratres, quia manducatur labor iste, in superiore Psalmo audistis dictum superbis, qui ante lucem volebant surgere, id est, ante Christum, non per humilitatem, qua surrexit Christus: dictum est illis: «Surgite posteaquam sedistis¹:» id est, humiliamini, et inde surgite; quia et ille humiliari venit, qui exaltatus est propter vos. Et quid dictum est? Qui manducatis panem doloris. Iste est labor fructuum, panis doloris. Nisi enim manducaretur, non diceretur panis. Nisi autem haberet aliquam suavitatem panis iste, nemo illum manducaret. Cum quanta suavitate plorat in gemitu, qui orat? Dulciores sunt lacrymæ orantium, quam gaudia theatrorum. Et audi flammam desiderii, qua manducatur ipse panis, de quo hic dicit: Qui manducatis panem doloris: alio loco dicit amans iste, cujus vocem in Psalmo plerumque agnoscimus, «Factæ sunt mihi lacrymæ meæ panis die ac nocte².» Unde factæ sunt lacrymæ panis? Dum dicitur mihi quotidie: «Ubi est Deus tuus?» Antequam enim videamus eum qui nos dilexit, qui nobis pignus dedit, cui desponsati sumus, insultant nobis Paganus, et dicunt: Ubi est quod colunt Christiani? Ostendant nobis quem colunt. Ecce ego ostendo illis Deum meum, et ipsi ostendant mihi Deum suum. Cum tibi hoc dicit Paganus, non invenis quod illi ostendas; quia non est cui ostendas. Redis ergo, et plangis ad Deum: quia illi suspiras, antequam videas et desiderio ipsius gemis; et quia in ipsius desiderio ploras, dulces sunt et ipsæ lacrymæ, et pro cibo tibi erunt, quia factæ sunt tibi et ipsæ panis die ac nocte, dum dicitur tibi quotidie: «Ubi est Deus tuus?» Sed veniet Deus tuus, de quo dicitur: «Ubi est?» et absterget lacrymas³, et ipse pro

¹ Psal. cxxvi, 2. — ² Id. xli, 4. — ³ Apoc. xxi, 4.

pane lacrymarum succedet, et te in æternum saginabit; quia erit nobiscum verbum Dei, quo pascuntur Angeli. Interim modo labores fructuum, postea fructus laboris. «Labores fructuum tuorum manducabis: beatus es, et bene tibi erit. Beatus es,» de præsentis est: «Bene tibi erit,» de futuro est. Cum manducas labores fructuum tuorum, «Beatus es:» cum perveneris ad fructum laborum tuorum, «Bene tibi erit.» Quid dixit? Nam si bene tibi erit, utique beatus eris: et si beatus eris, bene utique tibi erit. Sed interest inter spem et rem. Si spes tam dulcis, quanto res dulcior erit.

XI. Jam veniamus ad illud, «Uxor tua:» Christo dicitur. Ergo uxor ejus, Ecclesia ejus: Ecclesia ejus, uxor ejus, nos ipsi. «Sicut vinea fertilis¹.» Sed in quibus vinea fertilis? Videmus enim parietes istos intrantes multos steriles: videmus quia istos parietes intrant multi ebriosi, sceneratores, mangones, quærentes sortilegos, euntes ad præcantores et præcantatrices, quando illis caput dolet. Ista est fertilitas vineæ? Ista est ubertas uxoris? Non ipsa est. Istæ spinæ sunt, sed non ubique spinosa. Habet quamdam fertilitatem, et est vinea fertilis: sed in quibus? «In lateribus domus tuæ.» Non omnes dicuntur latera domus. Quæro enim quæ sint latera: quid dicam? Parietes sunt, quasi lapides fortes? Si de hoc habitaculo corporali diceret, forte hoc intelligeremus latera. Latera dicimus domus, eos qui inhærent Christo. Non enim sine causa et in sermone quotidiano dicimus de aliquo, qui forte male agit ex malorum consiliis amicorum; de illo dicimus: Mala latera habet. Quid est, Mala latera habet? Mali illi inhærent. Ergo et de alio, Bona latera habet: bonis consiliis vivit. Quid est hoc? Bonis consiliis regitur. Ergo latera domus sunt illi qui inhærent Christo? Nec

¹ Psal. cxxvii, 3.

sine causa et ipsa conjux de latere facta est. Viro dormiente, « Eva facta est¹; » moriente Christo, Ecclesia facta est: et illa de latere viri, cum costa detracta est; et ista de latere viri, quando latus lancea percussus est, et sacramenta profluxerunt². Ergo, « Uxor tua ut vinea » fertilis. » Sed in quibus? « In lateribus domus tuæ. » In aliis qui non adhærent Christo, sterilis. Sed nec illos in vinea computabo.

XII. « Filii tui. » Quæ est uxor, ipsi sunt et filii. In istis carnalibus nuptiis et conjugis, alia uxor et alii filii: in Ecclesia quæ uxor, ipsi filii. Ad Ecclesiam enim pertinebant Apostoli, et in membris Ecclesiæ erant. Ergo in conjuge ipsius erant, et conjux erant secundum portionem suam, quam in membris obtinebant. Quare ergo de illis dicitur: « Cum recesserit ab eis sponsus, tunc jejuna bunt filii sponsi³? Ergo ipsa conjux, et ipsi filii. Mirum dico, fratres mei. In verbis Domini invenimus Ecclesiam et fratres ipsius esse, et sorores ipsius esse, et matrem ipsius esse. Nam cum nuntiarentur ei mater ejus et fratres foris stantes⁴; quia foris stabant, typum gerebant. Quis typus matris? Synagoga. Quis typus fratrum carnalium? Judæi foris stantes. Et foris stat synagoga. Nam Maria in lateribus domus ejus, et cognati ejus ex virginis Mariæ consanguinitate venientes, qui in eum crediderunt, in lateribus domus ejus: non in quantum carnali consanguinitate juncti erant, sed in quantum verbum Dei audiebant et faciebant. Hoc enim respondit Dominus, et ait: « Quæ mihi mater, aut qui fratres⁵? » Unde tentaverunt quidam dicere, quia Christus matrem non habuit, quia dixit: « Quæ mihi mater? » Quare? Ergo Petrus et Joannes et Jacobus, et alii Apostoli patres non

¹ Gen. II, 22. — ² Joan. XIX, 34. — ³ Matth. IX, 15. — ⁴ Id. XII, 45. — ⁵ Ibid. 48.

habuerunt in terra? Et tamen quid eis dicit? « Nolite vos » bis dicere patrem super terram, unus est enim Pater » vester, qui in cœlis est¹. » Quod ergo in patre docebat Discipulos, hoc in matre ipse demonstravit. Vult enim Dominus ut consanguinitatibus terrenis præponamus Deum. Defer patri, quia pater est: defer Deo, quia Deus est. Generavit te pater accommodando carnem suam, creavit te Deus adhibendo potentiam suam. Ne irascatur pater cum Deus illi præponitur: imo gaudeat sibi tantum deferri, ut ille inventus esset, qui ei deberet præponi. Ergo quid dicam? Dominus quid ait? « Quæ mihi mater, aut » qui fratres? Et extendit manus in Discipulos suos, et » ait: Ecce mater mea et fratres mei². » Fratres erant, mater quomodo erat? Addidit, Et qui fecerit voluntatem Patris mei, ipse mihi frater et soror et mater est. Puta, frater, propter sexum virilem quem habet Ecclesia; soror, propter foeminas quas hic in membris habet Christus: mater quomodo, nisi quia ipse Christus est in Christianis, quos Christianos, per baptismum quotidie parit Ecclesia? Ergo in quibus intelligis conjugem, in illis matrem, in illis filios.

XIII. Dicatur ergo quales debent esse filii. Quales? Pacifici. Quare pacifici? Quia « Beati pacifici, quia ipsi filii » Dei vocabuntur³. » Quia ergo in oliva fructus est pacis: oleum enim pacem significat, quia charitatem significat; sine charitate nulla pax est. Et manifestum est, quia qui diviserunt pacem, non habebant charitatem. Unde jam exposui Charitati Vestræ⁴, quare columba folia cum fructu portavit ad arcam⁵, ut significaret quia et illi qui foris baptizati sunt, sicut ligna illa extra arcam baptizata sunt, si non sola folia habuerint, id est, verba sola, sed habuerint et

¹ Matth. XXIII, 9. — ² Id. XVII, 48, 49. — ³ Id. V, 9. — ⁴ Vide Tract. VI, in Joan. n. 19. — ⁵ Gen. VIII, 11.